

৩৫৩২

১৯৯৯
২/১২/৯৯

অমৃতৰ সন্ধানত

টিকেন নাথ

প্রথম প্রকাশ :

২ অক্টোবর, ১৯৭৭

প্রকাশক :

টিকেন নাথ

সবভোগ

ছপা :

চিত্রবন প্রিন্টার্স

জু ব'ড

গুৱাহাটী-৭৮১০০৩

প্রচ্ছদ :

শান্তনু বৰুৱা

মূল্য :

২-৫০ টকা

পাতনি

টিকেন নাথ এজন শিবফুটা সাহিত্যিক নহয়। এতিয়াৰ শিবফুটা সাহিত্যিক সকলৰ বহুতেই এসময়ত শিবফুটা সাহিত্যিক নাছিল। তেওঁলোকৰ বচনাৰীতি নিমজ্জ নাছিল, ভাষা আৰু আংগিকৰ ওপৰত দখল আছিল অনিশ্চিত, উপলব্ধি আছিল অস্পষ্ট। অনুশীলন আৰু অধ্যয়নসায়ে সৃষ্টি কৰিছে তেওঁলোকৰ বৰ্তমান নৈপুণ্য আৰু খ্যাতি। শ্ৰী নাথো এসময়ত তেনে নৈপুণ্য আৰু যশস্যাৰ অধিকাৰী হ'ব বুলি আমি কামনা কৰোঁ। আপাততঃ আমাৰ চকু তেওঁৰ প্ৰতিশ্ৰুতিৰ ওপৰত।

শ্ৰী নাথৰ কবিতা প্ৰগতিশীল ধাৰাৰ অংগীভূত। শ্ৰমজীৱী মানুহৰ দুখ, বঞ্চনাৰ অভিজ্ঞতা, কঠোৰ জীৱন সংগ্ৰাম আৰু আশা-আকাংক্ষা তথা মপোনেই তেওঁৰ কবিতাৰ উপজীৱ্য। কবিতাক এনেকৈ শ্ৰমজীৱী জনতাৰ সেৱাত নিয়োগ কৰা বাবে আমি শ্ৰী নাথৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞ। কিন্তু এই কথাও উল্লেখ কৰিব লাগিব যে শ্ৰেণীসংগ্ৰামৰ সাঁচ তেওঁৰ কবিতাত নপৰা বাবে তাৰ চৰিত্ৰ বৃহমিয়া হৈছে। তেওঁৰ কবিতাত ক্ষোভ আছে, ক্ৰোধ আছে, কিন্তু বাস্তৱ সংগ্ৰামৰ স্বাক্ষৰ নাই।

হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাৰ প্ৰভাৱ তেওঁৰ শব্দচয়ন আৰু চন্দত অনুভৱ কৰিব পাৰি। কিছুমান পংক্তিতো ভট্টাচাৰ্যৰ প্ৰতিধ্বনিৰ দৰে। সেইবুলি শ্ৰী নাথৰ মৌলিক কবিতাপ্ৰতিভা নোহোৱা নহয়। তেওঁৰ ওপজা ঠাইৰ প্ৰকৃতি আৰু সমাজত তেওঁৰ আত্মাই দকৈ শিপা মেলি আছে। সেয়ে সেই অঞ্চলৰ কৃষকৰ জীৱন সম্পৰ্কে তেওঁৰ উপলব্ধি তেওঁৰ নিজস্ব অৱদান। তেনেবোৰ কবিতাত ভট্টাচাৰ্যৰ যান্ত্ৰিক অনুকৰণৰ পৰা মুক্ত হৈ তেওঁৰ ভাষাই স্বচ্ছন্দে ডেউকা মাৰি আগবাঢ়িছে। আহিনৰ প্ৰথম বৰষুণজাকৰ গুণগুণনি তেওঁৰ কবিতামানেই শুনা পাইছে, আৰু এনেবোৰ উপমা অসমীয়া কবিতাত এক অভিনৱ সংযোজন। কৃষক জীৱনৰ দুখ-বঞ্চনাৰ মাজতো, ক্ষোভ, তিক্ততাৰ মাজতো যি কবিতা থাকে, সি মাজে মাজে তেওঁৰ ভাষাত সাৰ পাই উঠিছে। ভবিষ্যতে এই কবিতাকে আমি আৰু বেছিকৈ শুনিব খোজোঁ।

হীৰেন গোহাঁই

২০।৯।৭৭

গুৱাহাটী

॥ যি কথা কবিতাত নহ'ল কোৱা ॥

মোৰ দেশ, মোৰ দেশৰ অগণন অমৃত সন্তান, যাৰ মনৰ অনেক আকৃতি প্ৰকাশ কৰাৰ ক্ষুদ্ৰ প্ৰয়াস কৰিছোঁ মোৰ কবিতাত, সেই অখ্যাত কিম্বা খ্যাত, জীৱিত কিম্বা মৃত সুন্দৰ-প্ৰয়াসী বাইজলৈ প্ৰথমেই যাচিছোঁ ভক্তি-ভবা সেৱা আৰু অন্তৰ-ভবা কৃতজ্ঞতা।

মোৰ এই সংকলনটিৰ অন্তৰ্ভুক্ত কবিতাসমূহৰ ভালেকেইটা ইতিমধ্যে বিভিন্ন কাকত-আলোচনীত প্ৰকাশ হৈ গৈছে। এই ছেগতে, আমাৰ প্ৰতিনিধি, অগ্ৰদূত, কবিতা, মোৰ দেশ আদি আলোচনালৈ মোৰ প্ৰীতি আৰু শুভেচ্ছা জনালোঁ।

মাননীয় ডঃ হীৰেন গোহাঁই আৰু কবি হীৰেন ভট্টাচাৰ্য—এই দুয়োগৰাকী ব্যক্তিয়ে এই সংকলনটি প্ৰকাশত মোলৈ আগবঢ়োৱা সহায় মই কেতিয়াও নাপাহৰোঁ।

কিতাপখনৰ বিভিন্ন কামত সহযোগিতা আগবঢ়োৱা বাবে শিক্ষাণ্ডক লোহিত চন্দ্ৰ দাস আৰু কোতুক শিল্পী প্ৰফেচাৰ বাৰণ নাথদেৱলৈ শ্ৰদ্ধা আৰু তৰুণ, জ্যোতিপ্ৰসাদ, কন্দৰ্প, ফুলেন, পুতুল, হৰকুমাৰ, বুলু—এই আটাইকেইজনলৈ যাচিছোঁ বুকু-ভবা মৰম।

বৰনগৰ উচ্চতৰ মাধ্যমিক আৰু
বহুমুখী বিদ্যালয়, সৰভোগ।
[২।১০।৭৭]

বাইজৰ আশীৰ্বাদ কামনাৰে—
টিকেন নাথ

[‘নীলিমাৰ প্ৰেম’ শীৰ্ষক কবিতাটিৰ ‘মোৰ মাটিৰ কোমল শস্ত্ৰৰ নাচোনত’—এই শাবীটোৰ শস্ত্ৰৰ শব্দটো ছপাত বাদ পৰি যোৱা বাবে ছঃখিত]

॥ ১০১ ॥

॥ উৎসর্গ ॥

বিশ্বাৰাণা ভাইসকলৰ হাতত ।

মোৰ জন্মভূমি

উৰি যোৱা চবাইজনীৰ পাখিত
প্রচণ্ড এক ধুংহাৰ কঁপনি,
তাইব সপোন-বিভোৰ দুটি মেঘালী চকুত
কি যে এক আকুল চাৰনি!

মই অহৰ্নিশে শুনিছোঁ মোৰ বুকুৰ মাজত
এটি স্মৃতি স্মৃতি গীত,
মোৰ শ্বাস-প্রশ্বাস সকলোতে যেন
তাইব সমগ্র সত্য বিবাজিত।

সসীমৰ মাজেদি অসীম ধিয়াই
উৰি যোৱা
প্রাণত গোপনে গোপনে কিবা এক
মধুৰ শিহৰণ জগাই তোলা
এটি যেন তো, এটি যেন ছন্দ
এটি যেন অনাবিল প্রেমৰ কবিতা।

সি

সি

বব অসহায়

নিঃস্ব

খেবব পঁজাটিত

ভোকাতুব পৰিয়াল

বেকীয়ে তাক খালে.....

সি কান্দিব খোজে

নোৱাৰে

বুকুত

একুৰা জুই

সি মৰা নাই

জীয়াই আছে

বেকীৰ বুকুত

এটি নতুন স্বৰ্ঘ

উঠালৈ বাট চাই

১২৭০

মোৰ বহাগ

মোৰ বহাগ

নিবন্ধৰ

কোনো এক বিদ্ধাৰালাৰ

ছখনি শুকান গালৰ

এটি যেন

চকুলোৰ দাগ ।

মোৰ বহাগ

মাটিহীন

কোনো এক অসহায় কৃষকৰ

দহন জালাৰ

এটি যেন

কৰণ আৰ্তনাদ ।

মোৰ বহাগ

চাকৰিবিহীন

কোনো এক শিক্ষিত যুৱকৰ

অনন্ত সংগ্ৰামৰ

এটি যেন

নতুন আহ্বান ।

মোৰ বহাগ

নিপীড়িত, লাঞ্চিত

বহু আত্মহীনৰ

এটি যেন

‘গভীৰ আত্মাৰ গান’ ।

১২৭১

শবতৰ ছবি

লঘোণীয়া পেটেৰে
শাওণৰ পথাৰত
তেজ আৰু নাঙলেৰে
জীৱনৰ গীত বচা
সেউতী-আহিৰাৰ
সেমেকা চকুত
এমুঠি লহ-পহ সোণালী ধানৰ সপোন।

ধুৱঁলি ধুৱঁলি দেখা
ঘন ঘন কুৱঁলীৰ আঁৰৰ
সৰু সৰু
জুপুৰি বোৰৰ স'তে
জিক্‌মিক্‌ ব'দালিৰ
যুগমীয়া প্ৰেম।

শেৱালী ফুলৰ তলত
কোনোবা মনয় মহাজনৰ ল'ৰা
'মুন-মুন'ৰ লগত
আহিৰাৰ ধেদেলা পুতেক
'পানীৰাম'ৰ তয়াময়া যুঁজ।

১২৭১

অভিনয়

সূৰ্য
হেৰাল,
কোনে ক'লে ?
অভিনয় কৰিলে...

জনতাৰ সূৰ্য
চিৰ দীপ্তিমান।

জীৱন

কোনে কয়
জীৱন আমাৰ
হাতুৰীৰ আঘাতত
ভাগি যোৱা কিছুমান
সৰু সৰু শিলৰ টুকুৰা
আশাহীন
ভাষাহীন
প্ৰাণহীন
নীৰৱ
নিষ্পন্দ ।

কোনে কয়
জীৱন আমাৰ
এটি বোৱতী নদীৰ
পাবত পৰি থকা কিছুমান
জিল্‌মিল্‌ গুৰুতালি বালি
গতিহীন
যতিহীন
আবেগবিহীন
মায়া-মৰিছিকা ।

মই কওঁ
জীৱন আমাৰ
সীমাহীন আশাবে সমুজল
এটি বৃহৎ কবিতা
জুই আৰু ধুমুহাৰ
আখৰেৰে লিখা ।

১৯৭২

গণতন্ত্ৰ

অস্থবৰ
ক্ৰুদ্ধ হাঁহিত
স্থব
প্ৰকম্পিত ।

বন্দী বিহঙ্গব
দেউকাৰ ধপ্‌ধপনিত
ব্ৰহ্মশী
আকাশ
স্তম্ভিত ।

জুই, ধোঁৱা আৰু
ধুমুহাৰ গতিত
প্ৰলাপ,
প্ৰৱঞ্চনা
আৰু
জাতৱ-দন্ত চূৰ্ণ বিচূৰ্ণ ।

দূষিত বাষ্পেৰে পূৰ্ণ ।
অশমুভাৱ কবৰত
মৃত্যুহীন জীৱনৰ
এটি বঙীৰ সূৰ্য ।

১৯৭৪

মৃত্যু, শ্মশান আৰু চকুলো

মোৰ আইৰ চকুত টোপনি নাই
কেউপিনে মৃত্যুৰ পদধ্বনি,
বাতিৰ অন্ধকাৰত
সৰ্বহাৰাৰ ক্ষণৰ জানাৰ
বিস্কন্ধ অগনি।

মোৰ দেশ, মোৰ জন্মভূমিৰ
বন্ধকেই আজি ভাঙক হৈ
মোৰ ভাই-ভনীৰ মুখৰ অন্ন
কৰিছে হৰণ।
সিহঁতৰ কাৰণে যি অমৃত :
আমাৰ কাৰণে গবল,
সিহঁতৰ কাৰণে যি স্বৰ্গ
আমাৰ কাৰণে শ্মশান।

জলন্ত চিগাৰেটৰ দৰে
আমি নিঃশেষিত
আমাৰ হাঁহিবোৰ কোনোবা গুদামত বন্দী
আমাৰ জীৱন যেন কোনোবা চাৰ্কাচ পাৰ্টিৰ
বিং মাষ্টাৰৰ খেলৰ সামগ্ৰী।

কিস্তি আৰু কত দিন
আৰু কত কাল
এই বীভৎস জীৱন-যন্ত্ৰণা ?
এমুঠি খাওঁৰ বিনিময়ত
বন্ধুৰ ওলী আৰু কিমান দিন ?

গজেন ইংতি, পুতুল শইকীয়াৰ
মৃত্যু আৰু কিমান দিন ?
হায় ! দৈয়াণ্ডৰ অভাগিনী
ভনী মোৰ নীলিমা বৰা,
তোমাৰ ঠিকনা আৰু যে
পাবলৈ নাই !!

নাই নাই, আৰু এই অভিনয়
নচলিব
শৰাইঘাটৰ লাচিতৰ দৰে
আকৌ আমি জাগি উঠিম
লুইতৰ পাবৰ নব-বাফসৰ
অতপালি বন্ধ কৰি
কপকৌৰবৰ মপোনক
বাস্তৱত কৰিম কপায়ণ।

অগণিত ভোকাতুৰৰ মৃত্যুৰ লীলাভূমি
মোৰ আইৰ চকুলোৰে সিক্ত
এই শ্মশানৰ মাটিতেই আমি
গঢ়ি তুলিম
বিবিধ শস্য-মৎস্য-ফুল-বন
জাতি-উপজাতিৰ
মিলন-ক্ষেত্ৰ
এখনি অনুপম সোণৰ অসম,
এখনি নতুন ভাৰত।

সেন্দূৰ বঙা তেজৰ কবিতা

হালৰ মূৰ্তিতেই যাব উচ্ছল যৌৱন, শস্যৰ ঠোকতেই যাব
অমৃত মপোন,
হিংস্ৰ জানোৱাবৰ আঘাতত ক্ষতবিক্ষত জীৱনৰ স'তে
শেষ কথা পাতি

বাৰিষা নদীৰ কোখাল গতিত উটি যোৱা জঁজিৰ দৰে
কাউৰী-ক'লা একাৰত সি অকস্মাতে মিলি গ'ল...

হায়!

খবৰ-কাগজত এই অক্ষ-ভবা কাহিনী ছপা যে নহ'ল...
পায়ো যি পদে পদে হেৰুৱালে সৰ্বস্ব
বাটে বাটে তাৰ লিখা ব'ল মাথো নিলিখা আখৰৰ
এটি সেন্দূৰ বঙা তেজৰ কবিতা।

১৯৭৬

আত্মীয়তা

কেতিয়াবা তেজৰ, কেতিয়াবা বাকদৰ...
কথা কোৱা ফুলপাহ মোৰ চকুত
মাজনিশাৰ একাৰতো জলে,
মই দুখৰ পাহাৰ বগাই
আঙুৱাই যাওঁ
স্বৰ্ণমুখী ফুলটিৰ স'তে প্রতি প'লে প'লে।

মোৰ প্রাণ-সমুদ্ৰত উতাল জোৱাৰ উঠে
যাব এটি গভীৰ প্ৰেমৰ স্পৰ্শত,
সেই ফুলৰ গোন্ধত ফুলি উঠে প্রতিদিনে
নতুন ফুলৰ প্রভাত।

ধুমুগা বাতিৰ কবৰত ফুলি উঠা
কেতিয়াবা তেজৰ, কেতিয়াবা বাকদৰ...
কথা কোৱা, মোৰ ক্ষুধিত প্রাণত অগনি জলোৱা
অতুজল এটি ফুল, এটি কপৰ কোঁৱৰ
তুমি তেওঁক কবৰ নিদিবা বন্ধু,
মৰমেৰে বুকুত দাৱটি লোৱা।

১৯৭৬

কুশল কোঁৱৰ

ফুলে ফুলে, বনে বনে, নদীয়ে নদীয়ে, শস্যৰে ওপচা
পথাৰে পথাৰে উজলি ব'ল
অপকণ জ্যোতিৰে উজল কালজয়ী এটি হাঁহিব লহব
অ, মোৰ দেশৰ শহীদ কুশল কোঁৱৰ।

তুমি ধন্য, তোমাৰ প্ৰেমেৰে ধন্য এই দেশৰ মাটি।
মৰণেই যাব জীৱন
কবি তোলে গবীয়ান
তোমাৰ কীৰ্ত্তি নিশ্চয় অতিকৈ মহান।

দেশতকৈ কোননো হ'ব পাবে বৰ?
অ' মোৰ দেশৰ শহীদ কুশল কোঁৱৰ।

১৯৭৬

কবিতাৰ অন্য নাম

কবি তেওঁ,
ফটা কামিজৰ জেপত সেয়া আজিৰ কবিতা
উদ্বেলিত সময়ে আঙুলি জোকাৰি হয়তো কব—
সেয়া কবিতা নহয়
নিৰাপদ এটি বিক্ষুব্ধ জুইশলা
মূহূৰ্ত্তৰ ভিতৰতে জনাই তুলিব যিয়ে ভাত-কাপোৰৰ দুখত
অস্থিৰ মানুহৰ প্ৰাণৰ সৰিতা।

১৯৭৬

নতুন ফুল ফুলাৰ খবৰ

আহত-পখীৰ আবার বুকুৰ পিৰ্জঁ বাত শুৱাই থৈ সিহঁতে
সক সক চাকিব পোহৰত দৌঘল-বাতিৰ টোপনি ভাঙি
জীৱন-কাৰাব পাত লুটিয়াইছিল।

নিবন্ধৰ গাঁৱৰ বাটত কুকুৰাৰ ডাকত অহা
স্বৰ্ঘৰ চিঠিয়ে কঢ়িয়াই আনিছিল
তেজো ধোৱা মাটিৰ বুকুত
নতুন ফুল ফুলাৰ খবৰ।

জীৱন-মৰুত তপত নিশ্বাসত বৈ অহা এটা
সপোনৰ স্বচ্ছ দাপোনত ভাঁহি উঠিছিল
সীমাহীন সেউজ-বুলীয়া প্ৰান্তৰ।

১৯৭৬

অনুভৱ

কোনে নিৰ্মম হাতেৰে চিঙি লৈ গ'ল
মোৰ মাতৃৰ নয়নমণি গোলাপৰ কোমল
ছটি পাহি।

কোন তইত? পাষণ্ডৰ দৰে নিপ্ৰাণ,
চোৰৰ দৰে চয়তান, মাছুহৰ পেটত জনম লভিলি
শিয়ালৰ সন্তান!

কোন দেৱতাৰ সম্ভৱিত বাবে তেজোৰে বোলালি
পাষণ্ড হাত?

হেৰ' বন্ধা নেপাৰি তইত।

তইতৰ বংশ নিপাত কৰিবলৈ দৃপ্ত প্ৰত্যয় লৈ
জাগিছে আজি বিবেকৰ নতুন নায়ক।

১৯৭৬

বতৰৰ ভাও বুজি

আহাৰৰ প্ৰথম
বৰষুণৰ গুণ্গুণনিত সাব পালে
বুঢ়া আহত জোপাৰ কোমল কুঁহিপাত।

আমাৰ
গাঁৱৰ কেঁচা আলিবাটত খেতিয়কৰ
কান্ধত নাঙল, পথাৰত চিপ্‌চিপিয়া পানীৰ ধাব।

সেউতীব বোকোচাত কণমানি নয়নতৰাজনী
'কুঁহিপাঠ' এখন পালে তায়ো অ-আ-ক-খ
শিকিলেহেঁতেন কিজানি।
বাহী-বন কবিৰ, পোণামাছ ধৰিব আৰু যে কত কাগ
কবিৰ তাই,
বেকৌৰ পাবৰ চেনেহী গাঁৱৰ জেউতি চবাব তাই...

মূবত পাণ্ডবী মাৰি নানা কথা ভাবি গুণি আহিনাই
বায় হাল,
বতৰৰ ভাও বুজি কবিৰ লাগিব খেতি, তেহে বাচিব
তাৰ দুখীয়া পৰিয়াল।

১২৭৬

বিষ্ণু বাভাৰ স্মৃতিত

মোৰ আইৰ চোতালৰ তুলসী তলত
এগছি বন্তি জলিছিল
বন্তিৰ পোহৰত নিশাৰ একাৰ
কঁপিছিল,

শাওণৰ পথাৰত বোকা খচি
ভুঁই বোৱা, আঘোণৰ পথাৰত
ধান দাই কঁকাল বিঘোৱা
মোৰ আইৰ সেমেকা মুখখনি
জিলিকি উঠিছিল—
পুৱাৰ পোহৰত জিলিকা এপাহ গোলাপ ফুলৰ দৰে।

নিশাৰ একাৰ পুৰি যেতিয়া
বন্তিগছি ছুমান,
আইৰ দুচকুত বিৰিঙিল
চকুলো দুটোপাল।

১২৭৬

নয়নতৰাৰ চিঠি

প্ৰাণৰ ককাদেউতা,
তোমাৰ বক্তেবে বঁজিত দেশৰ মাটিত
স্বপ্নাতুৰ, স্বপ্নাতুৰ পথিকৰ কিষে বীভৎস বেদনা
তুমিতো দেখা নাই!

ব্ৰহ্মপুত্ৰ-গঙ্গা-যমুনা-সিন্ধু-কাবেৰী-পদ্মাৰ তীবত মোৰ দৰে
নয়নতৰাৰ কান্দোন তুমি কিমান শুনিবা?

আজি তোমাৰ কথাই শিলৰ বেথা হৈ জিলিকিছে
মোৰ মানস-পটত
'আৰ্জে নন্দ গুৱালে, খায় বোন্দা শিয়ালে'

শুনা,
তুমি কাণ পাতি শুনা ককা, লেবেলা ফুলৰ সৌৰভ
বিচৰা মোৰ আইব কণ্ঠত আজি কিহৰ স্বৰ
প্ৰতিজন পথিকৰ প্ৰাণবিন্দু তেজৰ কণিকাত
জলিছে কেৱল জুইৰ ফাগুন।

তুমি হয়তো ভাবিছা, কালসৰ্পৰ দংশনত নয়নতৰা
কাহানিবাই ছাই হৈ গৈছে।
জানা ককা, জুইৰ ফাগুনত ফুলি থকা নয়নতৰা
কেতিয়াও মৰহি নাযায়।

নয়নতৰাৰ চকুলো জুই বঙা-ফুল হৈ বতাহত ঢৌ খেলি
প্ৰজলিত মানুহৰ, লাঞ্ছিত মানুহৰ স্থপ্ত চেতনা
তুলিছে জগাই।

পূৰব পোহৰ আকাশেদি উৰি যোৱা চবাইজাকৰ কণ্ঠত
এদিন শুনিবা তুমি
আমাবেই জীৱনৰ বিজয় উল্লাস।

তোমাৰ চেনেহৰ
'নয়নতৰা'

১৯৭৬

নীলিমাৰ প্ৰেম

নীলিমা,
তুমি দূৰ, বহুদূৰ।
মোৰ মাটিৰ কোমল নাচোনত
তোমাবেই
প্ৰেমৰ
ছন্দ-ভৰা স্বৰ।

তোমাৰ হাঁহি-অশ্ৰুৰ বোলেৰে সজাই তোলা
মোৰ পৃথিবীখনি
সাইলাখ যেন ন-কইনাহে
এজনী।

১৯৭৭

যাত্রাৰ শেষ নাই

নিশাৰ একাৰ বেলৰ ডবাত
তীব্ৰ জ্বালা বুকুত শুৱাই থৈ উজাগৰে ওবে নিশা সূৰ্য বিচাৰি
অস্থিৰ প্ৰতিজন যাত্ৰী, প্ৰতিজন নায়ক,
আহত হৈয়ো যি হোৱা নাই কাহানিও পৰাভূত ।

ষ্টেচন পাবলৈ আৰু কিমান দূৰ ?... ..

ৰাজহাড় পোণ কৰি থিয় হৈ কেতিয়া
দেখিবলৈ পাব
পোহৰৰ দেশ ?

হেমন্তৰ কুঁৱলীয়ে ঢকা ধাননিৰ পৰা ভাঁহি অহা
চিনাকি 'প্লেটফৰ্ম' পাবলৈ আৰু কিমান পৰ ?
কণ্ঠস্থ গায়কৰ কণ্ঠৰ পৰা ভাঁহি অহা নতুন
পৃথিবীৰ গান শুনিবলৈ,
'বজ্জনৌ বিদূৰ' হোৱা দৃশ্য চাবলৈ
জীৱনে জীৱনে নৱ যৌৱনৰ খবৰ লবলৈ সিহঁতৰ
এই সূদীৰ্ঘ যাত্ৰা ।

১৯১৬

অমৃতৰ সন্ধানত

শ্ৰুউচ্চ পৰ্বত, কোবাল নদী, অলেখ অবণ্য
পাব হৈ

তীব্ৰ বেগে উৰি যোৱা

চবাইজাকৰ ম'তে

মই

নিতৌ উভতি আহোঁ

কণ্ঠত

কেতিয়াবা ধূম্হাৰ, কেতিয়াবা

বজ্জৰ, কেতিয়াবা

ব'দৰ শব্দ লৈ ।

মোৰ মক গাওঁখনি তেতিয়া নিশাৰ কোলাত

শুই থাকে

ঠিক মাকৰ কোলাত শুই থকা

অবোধ শিশু এটিৰ দৰে ।

১৯৭৭

ধুমুহা শিলাবৃষ্টিৰ শব্দ

মোৰ আইৰ ক্ৰোধান্বিত মুখত ওলমি আছে
গোমা আকাশ
এখন।

মই কাণপাতি আছোঁ শুকান কটিৰ দৰে
ঘাঁহনি ডবাৰ বুকুত
যেন এই শুনোঁ।
ঠিক এতিয়াই
ধুমুহা-শিলাবৃষ্টিৰ শব্দ.....
মেউজীয়া মপোনৰ শব্দ

১৯৭৭

বিভিন্ন দিনৰ ছবি

(১)

ইহি-ভবা দাবণিজনীৰ মুখত
কোনে সানি দিলে ইমান একাৰ!

(২)

মোৰ বুকুৰ মাজত এতিয়া কেৱল কান্দোন আৰু ক্ৰোধৰ শব্দ
তেজৰ প্ৰবাহত কিন্তু এপাহ বঙা ফুল ফুলাৰ গন্ধ...

(৩)

ছপৰৰ বতাহ জাকত বৈ বৈ বাজিছে অগ্নিবীণ।
কবৰত জীৱিত মানুহ সেই থাবিলৈ বাধ্য
আৰু কিমান দিন?

১৯৭৬

কেৱল জোৰাৰ

কেতিয়াবা টোপনিতো বুলেট-বিক শ্বহীদৰ অমৰ আত্মাই
মোৰ ম'তে জোৱাবৰ কথা পাতে। ভঙা মপোনৰ শেষ
মোৰ এই জোনাকী মনৰ দাপোণত জিলিকি উঠে এখনি
বঙা-তেজৰ ন-চিত্ৰপট।

মই নাজানোঁ। মৃত্যুৰ ঠিকনা কি।

১৯৭৭

দুখৰ গৰ্ভত

পিটনিত ফুলি উঠা ফুলৰ সভাত স্বৰ্গ।

দুখৰ গৰ্ভতে জন্ম হয়

লাবণ্যময়ী শস্যৰ

নতুন মহান।

১৯৭৭

এজন কবিৰ কাহিনী

মৃত দুখৰ হিমালয় লৈ বাটে বাটে অনাই বনাই ফুৰা
কণ্ঠকন্ঠ অনাহাবী কল্প কবিৰ কলমত মূৰ্ত হৈ উঠে
জীৱনৰ অপমান।

কাব এনে দুঃসাহস সেই বিক্ষুব্ধ কবিৰ
জোকাই ল'বলৈ?

বুলেটৰ বড়া জুইতকৈ দৰিদ্ৰ কবিৰ

কলমৰ নীলা শিখা নিশ্চয়

বেছি ভয়ঙ্কৰ।

১৯৭৭

স্বগতোক্তি

মোৰ বুকুখন কেতিয়াবা ইমান বিষায়!

নথান্দা-বেকৌৰ পাবৰ

কলডিল খাই জীৱনক ফাঁচিৰ মঞ্চৰ পৰা

মাটিলৈ নমাই অনা খেতিয়কজনৰ কান্দোনে

মোকো কন্দুৱায়।

কেবাচিনৰ অভাবত খৰি ফালি তিনি টকাৰ হাজিৰা কৰা
বহমান চাচাৰ একাৰত উজাগৰে থকা

মক পঁজাটিয়ে মোক যেন

বুকু ভাঙি বিড়িয়াই মাতে.....

নাই নাই, মই আক শুব নোৱাৰোঁ। নিচুকনি গীত
আক নুগুনাবা মোক।

হে মোৰ দেশৰ মাটি,

তুমি মোক আজি শৃঙ্খল চিঙাব শক্তি দিয়া।

স্বৰ্গ-মৰ্ত-পাতাল কঁপাই তুমি মোক জাগিবলৈ

দিয়া.....তুমি মোক নতুন প্ৰভাতৰ সন্ধান দিয়া...

নহলে, তোমাৰ কোলাতে মোক চিৰকাললৈ

শুবলৈ দিয়া মাতৃ

শুবলৈ দিয়া...

১৯৭৭

তেজীমলা

শ্রীমতী

মোৰ কলিজাব বড়া নদীৰ চৌত
চম্পাবতীৰ কৰুণ বিননিৰ
শেষ বাগিনীটো
মৰণ-বিজয়িনী
তেজীমলা হৈ
ফুলি ব'ল ।

১২৭৭

শিল্পীৰ শেষ সংলাপ

ছকুৰ সৰু ছখন আকাশ
এচপৰা ক'লা ডাৱৰৰ বিলাপ ।
জোনাক-বাতিৰ তৰাবোৰক কন্দুৱাই তেওঁ
'ওপজা সোণৰ মাটি'ত এৰি থৈ গ'ল 'মুকুতা'ৰ আখৰেৰে
জীৱন-নাটৰ শেষ সংলাপ

১২৭৭

ব'দৰ প্ৰত্যয় ..

পিঙ্গব ভাঙি উৰি যোৱা বিহঙ্গব দৰে মৃত্ত
শাবদৌৰ প্ৰভাতব হেঙুল-সূৰ্য্যব দৰে উজল
মোৰ প্ৰেমেৰে জাগ্ৰত
সক সক মানুহৰ অনিৰ্বাণ শিখাৰে
আতঙ্কিত
ক'লা বাতিৰ কলঙ্কিত চাহাব-বিবি-গোলাম ।

মই নিশ্চয়কৈ জানোঁ, ব'দৰ প্ৰত্যয় আছে বাবেই
সূৰ্য ইমান হৃদয়
পৃথিবীৰ মানুহৰ বাবে ।

১২৭৭

আহিনৰ বাঁহীৰ সূৰেৰে

প্ৰতিজ্ঞাপা গছৰ সেউজ-বড়ৰ পাতে পাতে
তুনে। কাৰ সেয়া অমাতৰ মাত
মুহ মলয়াচাটিৰ স'তে যেন উটি আহিছে
কৃষ্ণ-গৌসাইব
অমিয়া বাঁহীৰ মাত ।

নৌলিমাৰ গাৰ

ক'লা ডাৱৰৰ চাঁদৰখনি কোনোবাই কাড়ি নিলে,
আলফুলকৈ শেৱালি বোটলা ছোৱালীজনীয়ে মোক
আহিনৰ কথা ক'লে ।

বড়া-তেজৰ প্ৰতিটি টোপাল সেউজী বৰণ হ'ল
মনৰ গহীন বৃন্দাবনত প্ৰতিটোপাল চকুলো
নিয়ৰ বিন্দু হৈ ব'ল ।

নজলা চাকিবোৰ জলোৱাৰ সময় এয়া, আহিনৰ জুইৰে
'সূৰ-বৈবী' নিধনৰ সময় এয়া আহিনৰ বাঁহীৰ সূৰেৰে
বাটে বাটে গৈ থকা বাটকৰাজনে মোক ক'লে ।

১২৭৬

স্বাধীনতা

ভূমাও ভূমাও জীবন-প্রদীপ জলে অন্ধকাৰত,
পৰাজয়ো এক বিজয়ৰে সম্ভাষণ বন্ধ কাৰাগাৰত ।

স্বাধীনতাৰ অৰ্থ জীবনৰ বাবে সোণোৱালী ব'দৰ ঐশ্বৰ্য
গোলামৰ কাৰখানাতো কেতিয়াও নহয় ।

জাপান-মাটিৰ বুকুত যিদৰে শস্ত্ৰৰ বীজ গজি উঠে
ব'দ-বতাহ-পানীৰে বিকশিত হয়
প্ৰাণৰ স্বেচ্ছা,

যুগে যুগে জীবনৰ দাবীত মানুহেও কদৰ্শ শৃঙ্খল চিঙি জনাৰ
প্ৰিয়তম

স্বাধীনতাক

সাদৰ
নিমন্ত্ৰণ ।

ব'দ-বঙা ফুলৰ দৰে

মনাসী নহওঁ মই কাহানিও

হৃদয় কোলাতে জন্ম মোৰ,

হৃদয় সংসাৰতে

নীলকণ্ঠ মই ।

জীবন-সমুদ্ৰত উঠিছে কেবল পবনৰ কল্লোল,
তথাপিহো হোৱা নাই ক্লান্ত, নীৰৱ হোৱা নাই মোৰ
মই জলাব খুজিছোঁ এই ভয়ঙ্কৰ দিনৰ বিতীৰ্ণিকা ।

মোৰ উজাপৰী নয়নৰ বক্তিম শিখাবে

কথা পাতি পাতি

ব'দ-বঙা ফুলৰ দৰে এদিন

নহয় এদিন নতুন দিনৰ স্বৰ্ণ

আহিব জনতাৰ ৰাজসভালৈ ।

বুকুভঙা প্ৰেমৰ কবিতা

বেলৰ ডবাৰ ভিতৰতে, পানীৰ তলত
হায়! সিহঁত যে শুয়েই ব'ল---

স্বৰ্ঘৰ পোহৰত গুলন্দী নদীৰ পানী পুনৰ জনম নাই উঠিল,
সিহঁতৰ চকুতহে পোহৰৰ চেতনা নাই,
পৃথিৱী নাই...
সকলো শেষ।
আছে কেৱল আন্ধাৰ আৰু
এখন অজান দেশ।

মাতৃহৰ মানস মন্দিৰত এনেকৈয়েই লিখা ৰয়
অকালতে সৰি পৰা ফুল
আৰু বুকুভঙা প্ৰেমৰ কবিতা।

[কাঁহীবাৰীৰ ওচৰত (৩০।৫।৭৭) গুলন্দী নদীত সংঘটিত হোৱা
তেজপুৰ এক্সপ্ৰেছ ট্ৰেইন দুৰ্ঘটনাত নিহত সকলৰ কৰুণ মৌৰৱণত]